

Ocenjevanje številčnosti medvedov s pomočjo genetike

IZJAVA ZA JAVNOST
Ljubljana, 16.10.2015

V okviru projekta **LIFE DINALP BEAR** pravkar poteka **akcija ocenjevanja številčnosti medvedov s pomočjo genetike**. Več kot 2000 sodelujočih, večinoma **lovcev in gozdarjev**, pomaga zbirati vzorce medvedov po **celotnem življenjskem prostoru medveda v Sloveniji in na Hrvaškem**. Gre za eno največjih tovrstnih akcij v svetu, ki **presega običajne nacionalne naravovarstvene okvirje** in postavlja varstvo in upravljanje na edino v naravi smiselno raven - na raven populacije.

Število osebkov v naravi je ena najpomembnejših spremenljivk pri upravljanju s katero koli živalsko vrsto in medved ni pri tem nobena izjema. Še več, zaradi karizmatičnosti vrste in velikega javnega interesa je prav številčnost medvedov zelo izpostavljena tema, na kateri se nenehno lomijo kopja. Številčnost se pogosto poudarja tudi kot ključen dejavnik konfliktnosti, ob tem pa se zanemari druge probleme, ki dejansko vodijo do težav s to živalsko vrsto. Ob pomanjkanju trdnih podatkov je bila številčnost v preteklosti že večkrat tudi predmet različnih interpretacij in manipulacij, kar gotovo ni prispevalo k varstvenemu cilju h kateremu stremimo – čim boljšemu sobivanju medveda in človeka.

V Sloveniji so številčnost medvedov s pomočjo genetike ocenili že leta 2007. Takrat so v zelo uspešni akciji, ki so jo v sodelovanju izpeljali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Lovska zveza Slovenije in Zavod za gozdove Slovenije, prvič objektivno ocenili število medvedov pri nas. Tako so postavili referenčno točko, ki je bila in bo merilo za oceno stanja naše populacije in upravljanja z njo tudi v prihodnje. S pomočjo molekularne genetike lahko raziskovalci posameznega medveda iz materiala, ki ga je pustil v okolju – iztrebka, slin ali dlake – nedvoumno prepoznajo brez vznemirjanja živali. Z zbiranjem takšnih »neinvazivnih« vzorcev po eni strani neposredno vidijo minimalno število osebkov (število različnih genotipov), lahko pa s pomočjo matematičnih modelov označevanja in ponovnega ulova tudi ocenijo koliko medvedov so v vzorčenju »zgrešili«. Na ta način pridejo raziskovalci do ocene številčnosti na preučevanem območju, ki je z drugimi metodami preprosto ni mogoče dobiti.

Narava pa nikoli ne miruje – živali se rojevajo, umirajo, prihajajo in odhajajo, tako da ocena dobljena v neki točki v času z leti vedno slabše odraža dejansko stanje. Leto 2007 je že daleč. Da enkratne ocene preidejo v spremljanje populacije (monitoring), ki neposredno spremlja učinke upravljaljskih odločitev in skrbi, da populacija ostane v ugodnem varstvenem stanju ob čim manjših problemih za ljudi, je treba takšna ocenjevanja ponavljati v rednih presledkih. Po drugi strani pa v drugem delu iste populacije, na Hrvaškem, velikosti populacije na celotnem območju prisotnosti medveda na ta način še niso nikoli ocenjevali, bi pa bilo to za varstvo in upravljanje te vrste nujno potrebno.

“V projektu LIFE DINALP BEAR smo se odločili narediti korak naprej in začeli genetski monitoring medvedov na čezmejni ravni – na celotnem osrednjem območju Dinarsko – Alpske populacije te vrste v Evropski uniji, torej na celotnem območju stalne prisotnosti medveda v Sloveniji in na Hrvaškem” pravi dr. Tomaž Skrbinšek, vodja

aktivnosti. Akcijo intenzivnega zbiranja vzorcev so začeli 5. septembra letos in bo trajala predvidoma do decembra, ključno terensko podporo pri tem pa nudijo lovci in gozdarji. Slovenski partnerji pri zbiranju vzorcev so Lovska zveza Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije in Univerza v Ljubljani, na Hrvaškem pa Univerza v Zagrebu, »Hrvatski lovački savez«, »Hrvatske šume«, »Nacionalni park Risnjak«, »Nacionalni park Plitvice« in »Nacionalni park Sjeverni Velebit«. Na teren so razdelili preko 18.000 posodic za vzorce in ocenjujejo, da v akciji sodeluje več kot 2000 ljudi iz obeh držav. Območje, ki ga pokrivajo z zbiranjem vzorcev, je veliko več kot 1.900.000 hektarjev, 600.000 hektarjev v Sloveniji in 1.300.000 hektarjev na Hrvaškem. Sodelujoči in javnost lahko potek vzorčenja neposredno spremljajo preko spletnega portala <http://medvedi.mbase.org> in <http://stage.medvedi.mbase.org>, ki ga za projekt izdeluje Geodetski inštitut Slovenije. Portal trenutno še dnevno dograjujejo. V končni obliki bo vsem sodelujočim omogočal neposredni dostop do vseh osebnih rezultatov – genotipov medvedov, kje vse so bili najdeni vzorci posameznega medveda in s časom tudi spremljanje usode vsakega posameznega medveda.

Akcija poteka odlično in je potrebno vsem sodelujočim resnično izreči priznanje. “V Sloveniji smo do 14. oktobra, v prvem mesecu vzorčenja, v laboratorij dobili že več kot 1200 vzorcev, kar je nad pričakovanji in kaže na veliko zavzetost sodelujočih” z navdušenjem pripoveduje sodelavka na projektu Maja Jelenčič. Na Hrvaškem je do sedaj zbranih 1000 vzorcev. Območje prisotnosti medveda na Hrvaškem je več kot dvakrat večje od tega v Sloveniji in pričakujejo tudi znatno več medvedov, tako da potrebujejo za natančno oceno več vzorcev kot v Sloveniji. Kljub temu lahko pri trenutni dinamiki nabiranja vzorcev tudi na Hrvaškem pričakujejo dober rezultat.

Akcija je v Evropi edinstvena v tem, da je uspela preseči omejitve nacionalnih meja in pomeni začetek spremljanja številčnost populacije upravljavsko zahtevne, karizmatične vrste velike zveri na čezmejni ravni. **Medvedov naše meje ne zanimajo in zato se moramo začeti z njimi ukvarjati na edini ravni, ki ima v naravi smisel – na ravni populacije.** Po drugi strani pa izjemen odziv lovcev in gozdarjev kaže na velik prispevek teh ljudi, tako na ravni organizacij kot na osebni ravni, varstvu in ohranjanju narave pri nas. “Brez izjemne terenske podpore, ki jo v projektu nesebično nudijo, tako zahtevne naloge ne bi mogli izpeljati. Vsi skupaj kot družba smo dobili izjemno priložnost, da poglobimo poznavanje naših medvedov in povzdignemo upravljanje na še boljšo, višjo raven. Vse kaže, da bomo lahko to priložnost s pomočjo vseh sodelujočih tudi uspešno izkoristili,” sklene dr. Skrbinšek.

Projektna ekipa LIFE DINALP BEAR

Kontakt: doc. dr. Tomaž Skrbinšek, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani: tomaz.skrbinsek@gmail.com oz. 01 320 33 45.